

Terzsán várának romjai délnyugatról
(Fotó: Keserű László)

Szatanek József

Terzsán vára Modrusban

A horvátországi Kapela-hegység alatt átvezető, nemrégiben befejezett híres alagút északi torkolatának közelében emelkednek Terzsán várának romjai. A vár körüli Modrus település neve – jelentőségét mutatva – Modrus-Fiume vármegye nevében is feltűnt. Magát a várat és a püspöki székhelyként szolgáló váraljai település együttesét is Modrusnak nevezték. A várnak mára csak romjai maradtak fenn, míg az egykor oly jelentős városnak nyoma sem maradt.

Az erdővel sűrűn benőtt, Nagy- és Kis-Kapela hegységet, a Plješivica-hegységgel együtt, valaha egyetlen név alatt – Gvozd-nak nevezték. Ez a Gvozd-i tájék képezte hosszú időn át Ó-Horvátország és Szlavónia határát. Az itt kialakult természetes választóvonalon elhelyezkedő, kiváló fekvésű, 670 m magas Modrus hegyen épült fel egykor a Terzsánnak (Thersan) is nevezett Modrus vára.

A Modrus név már igen korán, a 12. században feltűnt a forrásokban, de akkoriban csak egy birtokra, egyházi kerületre (plébánia), esetleg egy sajátos jogállású nemzetségi megyére, zsupára vonatkozott.

A birtokot egy állítólag hamis, III. Béla királynak tulajdonított, 1193-ban kiadott adománylevellel a vegliai, utóbb Frangepánoknak nevezett grófok

szerezték meg, mint első szárazföldi birtokukat. Az adományt utóbb II. András is megerősítette 1209-ben. Miután Veglia (Krk) szigete velencei uralom alá került, a Frangepánok modrusi birtokuk kibővítésére helyezték a hangsúlyt, s hamarosan a horvát Tenger-mellék uraivá váltak. Ezt követően építették fel várukat Modrus hegyén, amit Terzsánnak neveztek el. Jelzi a vár fontos szerepét a család életében, hogy mindig a legidősebb fiú tagja kapta örökségként.

A vár ekkoriban csak egy tekintélyes méretű, négyszögletes, meglehetősen kényelemmel ellátott, legalább négyemeletes lakótoronyból és a hegy tetejét övező várfalból állhatott.

Modrust és vidékét sem kerülte el a tatárjárás, amely komoly károkat okozott a várban és az alatta elterülő, mezővárosi rangú váraljai településben is. Az újjáépítéshez külföldi mestereket is hívtak, akik az akkoriban még újnak számító gótikus stílus környékbeli elterjesztésében is szerepet játszottak. Ekkoriban épülhetett fel a várudvar északi harmadát elfoglaló nagy palota, valamint a vendégek elszállásolására is alkalmas épületszárny a nyugati fal mentén.

A felújítás olyan eredményes volt, hogy az új rezidenciában 1333-ban I. Károly királyt is vendégül láthatták, akivel egy időben Bonifác korbáviai püspök is Modrusban tartózkodott. A vár bizonyosan tágas és kényelmes lehetett, amit bizonyít, hogy Frangepán I. István olasz származású felesége, Carrerai Katalin és István édesanyja, Erzsébet is itt éltek 1372 és 1390 között.

Frangepán I. István halála után Frangepán V. János örökölte meg Modrust, aki feleségével és Miklós fiával szintén a várban lakott. János gróf Modrus fejlesztése mellett a vártól délebbre, a Gvozd-hegységben egy kolostort is emeltetett a pálosoknak, ahol a tengerpartra tartó utazók menedéket lelhetnek.

Terzsán várának megközelítése

A földesúri birtok igazgatási székhelyeként működő Modrus első leírását 1437-ből ismerjük, Tallóczy Matkó bán okleveléből. 1449-ben a modrusi váralját már városnak nevezték. A földesúri vár is kivált a modrusi közös történelemből, s az oklevelekben Terzsán várként kezdett mind gyakrabban megjelenni. Talán az lehetett az oka, hogy a váraljai település polgárai ekkoriban szabadulhattak meg a földesúri függőségtől.

A vár ekkorra már szinte teljesen kiépült, északon kapott egy bővítést, ahol a vár vízellátásához nélkülözhetetlen ciszterna, vagy kútház készült el, majd az egészet egy alsóvárral vették körül, amely keleti falának közepén toronnyal védett kapu nyílt. Az alsóvár északi sarkában állt a négyzetes, Dózse, vagy Pápa nevű torony. A vármag déli oldalában emelkedő lakótorony előtti dombhátra egy, a nyugati oldalán félköríves toronnyal védett külsővárat építettek.

A várhegy keleti oldalában kiépített várost is fal övezte, amely a külsővár délkeleti sarkából indult, majd a ma is létező utat elérve északnak fordult, hogy a temető magasságában a vár Pápa (Dózse) tornyához csatlakozzon. A városfal déli oldalában két kapu is nyílt, azonban az északi falon csak egyetlen kapu készült. Mind a déli, mind az északi városfal előtt egy-egy, a hegyre felkúszó, sziklába vágott árok húzódott.

Modrus ekkoriban a kontinentális Horvátország legjelentősebb településének számított és érthető módon alkalmas helynek látszott, amikor a töröktől fenyegetett területen levő korbáviai püspökség részére új székhelyet kerestek. A püspökség áttelepítését végül Frangepán Istvánnak sikerült elérnie 1460-ban. A város ekkor gazdag, fejlődő település volt, tíz templommal és nagyszámú lakossal. A püspöki katedrális a városfal keleti oldalában, egy fallal övezett és félkör alakú tornyokkal védett teraszra, a korábbi Szt. Márk titulusú templom helyére építették fel.

Frangepán István és fia Bernát velencei segítséggel erősítette meg a vár védelmét. Az állandó helyőrség jelenléte már 1470-ben indokoltá vált, amikor a törökök 20.000 fős sereggel Modrus környékére törtek, felprédálva a modrusi és a szomszédos uradalmak területét.

Modrus hanyatlásának kezdete az 1493-as esztendőre tehető, amikor a Derecsényi Imre horvátalmát-szlavón bán vezette horvát seregeket a törökök megsemmisítették a korbáviai síkon.

Ezután még pár évig viszonylagos nyugalomban folyt itt az élet, sőt 1496-ban a várban töltött 20 napot maga Corvin János herceg is. A török veszély állandósulása miatt a Frangepánok egy biztonságosabb helyen fekvő vár építésébe kezdtek Ogulin közelében, mely idővel a középkori Modrus helyébe lépett. Frangepán Bernát halála után 1530-ban Modrus vára és helyőrsége a végvidéki katonaság fennhatóság alá került, a lakosság pedig Szlovéniába és nyugat-Magyarországra költözött. Károlyváros várának 1579. évi felépítése után Modrus stratégiai jelentéktelenné vált, újjáépítésére nem fordítottak gondot. ♡

Terzsán várának látképe
(M. Stier rajza, 1660)

Terzsán várának alaprajza
(Szataneck József rajza Z. Horvat után)

A vár központi épülete,
a lakótorony romja észak-
keletről
(Fotó: Keserű László)

